

EMMAUS FÉLÉ

EVANG. THEOLOGUSOK
FOLYÓIRATA.

II. évf. 2. szám.

1930. február hó.

Ára: 60 fillér.

EMMAUS FELÉ...

EVANGÉLIKUS THEOLOGUSOK FOLYÓIRATA

Megjelenik havonta egyszer, július és augusztus kivételével.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

EGÉSZ ÉVRE P 5.—, FÉL ÉVRE P 2.50
EGYES SZÁM ÁRA 60 f.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: SOPRON, EV. THEOLOGUS OTTHON.

Kéziratokat a szerkesztőség címére kérünk.
(Kéziratokat nem adunk vissza.)

TARTALOM:

k. a.: Imé itt az idő	33—35
DOKTOR LUTHER MÁRTON NAGY KÁTÉJA (I)	36—45
BAKÓ JÓZSEF: Az építő (vers)	45
G. M.: Egy alföldi földműves bizonyágtétele	46—54
JAKUS IMRE: Vihar után (vers)	54
RAHAMAGI H. B.: Észtország vallási helyzete	55—58
—n: A Magyar Diákok „Pro Christo“ Szövetségének téli országos evangelizáló konferenciáján	59—60
THEOLOGUS ÉLET	61
KRÓNKA	62
KÖNYV, FOLYÓIRAT	63—64

SZERKESZTIK:

FARKAS ZOLTÁN, JAKUS IMRE, KEKEN ANDRÁS, KÓTSCH LAJOS

E M M A U S F E L É . . .

IMÉ ITT AZ IDŐ.

«Imé itt a kellemetes idő, imé itt az üdvösség napja.» II. Kor. 6, 2b.

AZ idő múlásában, a tovasodródó napok egymásutániságában gyorsan eltűnik a jelen, észrevétlenül eliramlik a «most». Pedig a jelen az, ami tartalmat ad a múltnak, a jelen az, amin felépül a jövő. A jelen nem üres idő, telve van kegyelemmel: megváltással, étellel. A jelen nem tétlen álmodásra való idő, hanem az alkotásnak, az előrehaladásnak az ideje, mert fátyola alól az örökélet konturjai rajzolódnak elő. A jelen felett nem sikolhatunk el közönyösen, mint az óramutató a számlap felett, mert alkalmakat tartalmaz számunkra, alkalmakat, melyek soha vissza nem térnek, mert a «tegnap»-ból soha nem lehet «ma».

A jelen messzekiható, jövőt-formáló jelentőségére figyelmeztet minket az apostol szava: imé itt van az idő! «Imé itt a kellemetes idő, imé itt az üdvösség napja!» Rövid kijelentés ez és mégis sokat mondó. Kijelentő formájában is határozott felszólítást tartalmaz a soha vissza nem térő jelen bölcs kihasználására. A jelen kihasználása — hogyan értsük ezt? Két féle vonatkozása van e kifejezésnek. Az egyik a mulandóság, a másik az örökkévalóság síkjában mozog. Az egyik a testnek kedvez, a másik a lélek üdvösségét tartja szem előtt. Az egyik mulandó földi javakat, a másik romolhatatlan égi koszorút eredményez. Nézzük e kétféle vonatkozást.

Az apostol intő szózatának első fele — imé itt a kellemetes idő — szinte jelmondat gyanánt írható a mostani farsangi időszak fölé! Imé itt van a kellemetes idő, a gyönyöröknek, élvezeteknek, mulatozásoknak, örömöknek ideje. Nosza használjuk ki! Ne múljon el egy perc sem vígasság nélkül. Rövid az élet, félre hát minden búval, gonddal. Ne törődjünk a jövővel, élvezzük a jelent, a gyönyörúséges, «kellemetes» jelent. Ilyen és hasonló önámító epikur-bölcselkedéssel nem ritkán találkozunk, különösen a farsangi időszakban, mikor mindenfelé pohárcsengésnek és jazz-muzsikának mámoros harmóniái úzik el a téli éjszakák komoly fehér csendjét s jókedvtől sugárzik minden és mindenki.

Pedig hiába minden önámítás. Hiába ragyog öröm az arcon, nem igazi öröm az. Az élet nem hagy semmit kiegyenlített-

DOKTOR LUTHER MÁRTON NAGY KÁTÉJA.

(A weimari kiadás alapján és a latin szöveg tekintetbe vételével.)

(I)

DOKTOR LUTHER MÁRTON KERESZTYÉN, ÜDVÖS ÉS SZÜK- SÉGES ELŐSZAVA,

egyben hű és komoly buzdítása minden keresztyén emberhez, különösen pedig minden lelkészhez és igehirdetőhöz, hogy a kátéba, amely az egész Szentírásnak összefoglalása és kivonata, naponként belemélyedjenek és azzal szüntelen foglalkozzanak stb.

Nem lekicsinylendő oka van annak, hogy a kátéval oly sűrűn foglalkozunk s másokat is erre kérünk és unszolunk. Sajnálattal látjuk ugyanis, hogy sok lelkész és igehirdető ezt felettébb elhanyagolja s úgy a hivatalát, mint ezt a tanítást lenézi. Némelyikük fennhéjázó nagy tudása miatt, mások pedig csupa lomhaságból és hasuknak dédelgetéséből; ezek éppen úgy tesznek, mintha csakis a hasuk kedvéért volnának lelkészek és igehirdetők s nem lenne más tennivalójuk, mint hogy életükben kiélvezzék a földi jókat; ahogyan a pápaság alatt megszokták.

S jóllehet most bőséggel, világosan és hozzáférhetően előttük van, amit tanítsanak és hirdessenek, oly sok hasznos könyvben: azelőtt névleg, most valósággal «Maguktól szóló beszédek», «Nyugodt alvást», «Készen kapod» és «Kincstár», még sincs bennük annyi jámborság és becsület, hogy effajta könyvet vegyenek; vagy, ha megvan nekik, belenézzenek és elolvassák. Oh, ezek valamennyien nagyevők és hasuknak rabjai, akik jobban beillenének disznópásztornak vagy kutyapeccérnek, mint a lelkek gondozóinak és papoknak.

Es ha legalább azt megtennék, hogy miután a hét kánoni óra hiábavaló, vesződséges mormogásától megszabadultak, azok helyében reggel, délben és este akár a kátéból, akár az imádságos könyvből, az Ujszövetségből, vagy más-honnan a Bibliából egy vagy két oldalt elolvasnának, s magukért, valamint hiveikért egy Miatyánkot elimádkoznának; hogy így mégis tisztellel és hálával lennének az evangéliom iránt, amely őket oly sok tehertől és nyűgtől megszabadította és valamelyest szégyenlenék magukat, hogy ebek és disznók módjára az evangéliomból nem ragadt rájuk más, mint ez a rothadt, ártalmas és aljas testi zabolátlanság. A tömeg amúgy is igen keveset ad, sajnos, az evangéliomra és minden jóigyekezetünk mellett is édes-keveset tudunk elérni: mire mehetünk, ha most is tétlenek és hanyagok leszünk, mint a pápaság alatt voltunk.

Hozzájárul ehhez az elbizakodottságnak és eltelttségnek az az undok és dögletes nyavalyája, miszerint sokan azt vélik, hogy a káténál könnyebb sincs,

hogy ezt az együgyűséget egyszeri átolvasásra megtanulják; a könyvet a sarokba vágják s azután még kezükbe venni is átalják. Manapság még a nemesek közt is akadnak parlagi lelkek, akik odáig merészkednek, hogy sem lelkész, sem igehirdető nem kell, minden benne van a könyvekben, azokból mindenki maga megtanulhatja. Ezért azután pusztulni hagyják a paróchiákat, a lelkészek és igehirdetők pedig éppen csak hogy éhen nem halnak miattuk. Ahogyan az ostoba-bolond némethez illik; mert mi köztünk németek közt vannak ilyen förtelmes emberek és kénytelenek vagyunk eltűnni.

Magamról szólva, én, jóllehet doktor és igehirdető vagyok s azt hiszem, sem tudásban, sem tapasztalatban nem maradok el azok mögött, akik magukról olyan nagyot állítanak és annyira elbizakodtak, mégsem szégyenlem a gyermekeket utánozni, akiket a kátéra tanítanak, s reggel, vagy mikor időt szakíthatok, szóról-szóra elmondom a Miatyánkot, a tízparancsolatot, a Hiszekegyet, zsolnárokat, stb. Ezentúl még naponként olvasnom és tanulnom kell s mégsem tudok helytállani úgy, ahogyan szeretnék. Ezért a káté gyermeke és tanítványa kell, hogy maradjak és szívesen maradok is. Ezek a finom, finnyás legények pedig egyszeri átolvasásra mindjárt a doktorok doktoraivá válnak, mindent tudnak és semmire sem szorulnak. Nos hát, biztos jele ez is annak, hogy hivatalukat is, meg a népnek a lelkét is, sőt még hozzá Istent és igéjét megvetik. Nem kell az eleséstől félniök, mert már elestek iszonytatóan. Az kellene nekik, hogy megint gyermekeké legyenek és újra az ábécét tanulják, amiből, azt hiszik, a gyermekcsizmáikkal együtt kinőttek.

Kérem tehát ezeket a lomha bendőket, illetve elrugaszkodott szenteket, az Isten szerelméért hagyják magukkal elhitetni, hogy valóságban igazán nem olyan tanult és fennkölt doktorok, mint képzelik s eszük ágába se jusson azt gondolni, hogy a káté részeit mindenestől megemésztették és eleget tudnak, még ha úgy tűnnék is fel nekik, hogy jól ismerik és egészen feldolgozták. Mert még ha csakugyan a legjobban tudnák és ismernék is (ami ebben az életben lehetetlen), mégis sokféle hasznót hajt és gyümölcsözök, ha naponként elmélkedve olvassuk és elmondjuk. Tudniillik a Szentlélek az ilyen olvasásnál, elmondásnál és elmélkedésnél jelen van és mindig új meg új világosságot, áhitatot és ösztönzést ad, úgyhogy egyre jobban ízlik és belénkhatol, ahogyan Krisztus is igéri (Máté 18, 20): «Ahol ketten vagy hárman egybegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük.»

Azonkívül az ördög, a világ és mindenféle rossz gondolat ellen olyan hatatos segítségünkre van, ha az Isten igéjével szorgalmasan foglalkozunk, arról beszélgetünk és elmélkedünk, hogy az első zoltár 2-ik verse is azokat mondja boldognak, akik az Úr törvényéről gondolkodnak éjjel és nappal. Kétségtelen, hogy sem tömjénnek, sem más füstölőszernek nem veszed az ördöggel szemben olyan nagy hasznát, mint ha Isten parancsolatával és igéivel foglalkozva arról beszélgetsz, énekelsz, vagy elmélkedel. Valóban ez az a szentelt víz és jel, amely a Sátánt megszalasztja és amely elől elmenekül.

És ha más haszon és gyümölcs nem származnék is belőle, mint az, hogy az ördögöt és a rossz gondolatokat elűződ, már magában véve ezért is örömet kellene olvasnod, mondanod, gondolnod és cselekedned a tanításnak ezt a részét: mert az ördög az Isten igéjét ki nem állhatja és hallani se bírja. És Isten igéje nem olyasmi, mint a vénasszonyos mesék vagy a költők versei, hanem ahogyan Pál apostol mondja (Róm. 1, 16), Istennek hatalma minden hívőnek üdvösségére. Igen! valósággal Isten hatalma, amely a Sátánt keservesen gyötri és szorongatja, minket pedig módfelett erősít, vigasztal és segít.

De miért szaporítsam a szót? Ha Isten igéjének minden hasznát és gyümölcsét elő akarnám számlálni, honnét vennék hozzá papirost és időt? Az ördögöt ezermesternek hívják. Akkor minek nevezzük az Isten igéjét, amely ezt az ezermestert minden fortélyával és hatalmával együtt megfutamítja és megsemmisíti? Világos, hogy az ige százezermesternél is különb. És mi ezt a hatalmat, hasznot, erőt és gyümölcsöt félvállról vegyük; főként mi, akik papok és igehirdetők akarunk lenni? Hiszen akkor rászolgáltatnánk nemcsak arra, hogy koplaltassanak, hanem arra is, hogy a kutyákat ránk uszítsák; mert hiszen mindegy nekünk nemcsak úgy van szükségünk, mint a mindennapi kenyérré, hanem annak az ezermesternek kísértései és cselvetései ellenében sem nélkülözhetjük.

És ha a naponkénti kátéolvasásra való buzdításunknak az eddig mondtak nem adnának elég nyomatékot, akkor egymagában is eléggé készíthet erre Isten parancsolata, amely 5. Mózes 6, 7, 8, 9. szigorúan elrendeli, hogy ülve, állva, járva, kelve, fekvé mindig elmélkedjünk Isten parancsáról és azt mintegy állandó jel és jegy gyanánt szemünk előtt és kezünkön viseljük. Kétségtelen, hogy Isten nem ok nélkül parancsolja és követeli ezt ilyen szigorúan; hanem azért, mert jól tudja, hogy milyen veszedelemben és inségben vagyunk, ismeri továbbá az ördögnek szünetlen dühös ostromát és kísértését, tehát mintegy derék vértézettel figyelmeztetni, felfegyverezni és oltalmazni akar annak tüzes nyílai ellen (Efez. 6, 16) és mint hasznos orvosságot adja azoknak mérges, gonosz mótelye és befolyása ellen. Oh, milyen eszeveszett bolondok vagyunk, akiknek olyan hatalmas ellenségek közt kell forgolódnunk és élnünk, amilyenek az ördögök és mégis lenézzük fegyvereinket elannyira, hogy azokat megtekinteni, vagy rájuk gondolni is lusták vagyunk.

És mi mást tesznek az ilyen öntelt, elbizakodott szentek, akik a kátét nem akarják naponként olvasni és tanulni, mint hogy magukat tudósabbaknak tartják Istennél, minden szent angyalaival, prófétáival, apostolaival és keresztyéneivel együtt. Mert ha maga Isten nem szegényli a kátét naponként tanítani, mint aki ennél jobbat tanítani nem tud és mindig ugyanazt az egyet tanítja és semmi újat vagy mást nem vesz elő, s a szentek semmi jobbat és semmi mást nem tudnak tanulni és a tanulásnak nem tudnak végére járni: nem vagyunk-e mi nagy legények, akik ha egyszer elolvastuk és hallottuk, már azt képzeljük, hogy az egészet töviről hegyire tudjuk és egy óra alatt megtanuljuk azt, aminek tanítását az Isten nem tudja befejezni, pedig ő a világ kezdetétől fogva a világ végéig tanítja és valamennyi próféta minden szentekkel együtt talált rajta tanulni valót s megmaradtak tanulóknak.

Mert bizonyos az, hogy aki a tizparancsolatot jól és alaposan ismeri, az az egész Szentírást ismeri, hogy egyházi és világi dolgokban, mindenféle ügyben és esetben tud tanácsot adni, segíteni, vigasztalni, itélni, bíraskodni és bíró lehet minden tanítás és jog, lelkek és rendek és minden felett, ami csak van a világon. És mi más a Zsoltárok egész könyve, mint az első parancsolatban való gyakorlatozás és elmélkedés? Jól tudom tehát, hogy ezek a lomha bendők vagy elbizakodott lelkek egyetlen egy zsoltárt sem értenek meg, nem-hogy az egész Szentírást; és ezek akarják a kátét ismerni és félvállról venni, amely pedig az egész Szentírásnak rövid kivonata és másolata.

Azért újból kérek minden keresztyént, különösen a lelkészeket és az igehirdetőket: ne akarjanak idő előtt doktorok lenni és ne áltassák magukat azzal, hogy mindent tudnak. Mert igaz mértékre vetve sok hija van a nagyralátásnak, meg a kinyujtott posztónak. Hanem naponként foglalkozzanak a kátéval

és szorgalmasan gyakorolják, hozzá még gondosan és éberen óvakodjanak, nehogy a fennhéjzásnak métyele megfertőzze őket; inkább töltsék minden idejüket olvasással, tanítással, tanulással, gondolkodással és elmélkedéssel és ezt előbb abba ne hagyják, amíg meg nem tapasztalják és rá nem jönnek, hogy az ördögöt halálra tanították és tanultabbak lettek magánál Istennél és minden szentjeinél.

Ha ilyen szorgalmat tanúsítanak, akkor szentül ígérem nekik és ők maguk is megtapasztalják majd, hogy gazdag gyümölcsöt szereznek és kiváló embereket nevel belőlük Isten, úgyhogy idő multával maguk is szépen bevallják, hogy minél tovább és minél behatóbban foglalkoznak a kátéval, annál kevesebbet értenek és tudnak belőle s annál több tanulnivalójuk akad. S akkor miként az éhezőknek és szomjúhozóknak, végre nekik is izleni fog az, aminek mostani jóllakottságukban és elteltségükben a szagát sem szenvedhetik. Isten adja ehhez kegyelmét! Ámen.

DOKTOR LUTHER MÁRTON RÖVID ELŐSZAVA.

Azzal a szándékkal fogtam ehhez a prédikációhoz, hogy a gyermekek és az egyszerű emberek oktatását szolgálja. Ezért hívják régtől fogva görög nyelven katekizmusnak, vagyis gyermek-tanításnak. Ezt minden keresztyén ember köteles tudni, s ha mégsem tudja, tulajdonképpen nem számlálható a keresztyének közé és nem bocsátható a szentségek élvezetéhez. Aminthogy az olyan mesterembert, aki mesterségéhez nem ért és ügyetlen, félreállítják és alkalmatlannak tartják. Ezért a fiatalságot a káténak, vagy gyermek-tanításnak a részeire jól és alaposan meg kell tanítani s abban szorgalmasan gyakorolni és ösztönözni. Kötelessége tehát minden családfőnek, hogy gyermekeit és cselédségét hetenként legalább egyszer kikérdezze és meghallgassa, hogy belőle mit tudnak vagy tanulnak, s ha mit nem tudnak, keményen szorítsa rá őket. Mert jól emlékszem, sőt naponta megesik, hogy akadnak bárdolatlan, élemedett öregek, akik a kátéből semmit sem tudtak, vagy ma sem tudnak s mégis a keresztséghez és a szentséghez járulnak és mindazt élvezik, ami a keresztyének használatára rendeltetett, holott jogos követelmény, hogy azok, akik a szentséghez járulnak, az egész keresztyén tanításból többet tudjanak és alaposabban értsenek, mint a gyermekek, vagy a kezdő tanulók. Egyébként a köznépnel beérjük azzal a három résszel, amelyek a keresztyénségben régi idők óta fennmaradtak, de keveset tanítottak és gyakoroltak belőlük helyesen; feltevé, hogy a keresztyéneknek apraja-nagyja, mindenki, aki a keresztyén névre rá akar szolgálni, abban a három részben gyakorlatot és jártasságot szerez. Ezek a részek a következők:

ELŐSZÖR: ISTEN TÍZ PARANCSOLATA.

Az első: *Ne legyenek más isteneid én előttem.*

A második: *Ne vedd hiába Istened nevét.*

A harmadik: *Az ünnepnapot megszenteljed.*

A negyedik: *Tiszteld atyádat és anyádat.*

Az ötödik: *Ne ölj.*

A hatodik: *Ne paráználkodjál.*

A hetedik: *Ne lopj.*

A nyolcadik: *Ne tégy jelebarátod ellen hamis tanubizonyyságot.*

A kilencedik: *Ne kívánd felebarátod házát.*

A tizedik: *Ne kívánd felebarátod feleségét, szolgáját, szolgálóleányát, barmát, vagy bármiféle tulajdonát.*

MÁSODSZOR: HITÜNK FŐÁGAZATAI.

Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremlőjében.

És a Jézus Krisztusban, az ő egyszülött Fiában, a mi Urunkban, aki fogantatott Szentlélektől, született Szűz Máriától, szenvedett Poncius Pilátus alatt, megfeszített, meghalt és eltemetett; alászállt a poklokra, harmadnapon feltámadott halottaiból, fölment a mennyekbe, ott ül Istennek, a mindenható Atyának jobbán, ahonnan eljöjje itélni élőket és holtakat.

Hiszek a Szentlélekben; egy keresztyén Anyaszentegyházat; szenteknek közösségét; bűnöknek bocsánatát; testnek feltámadását és az örök életet. Ámen.

HARMADSZOR: AZ IMÁDSÁG VAGY MIATYÁNK, AMELYET KRISZTUS TANÍTOTT.

Mi Atyánk, ki a mennyekben vagy, Szenteltesd meg a Te neved, Jöjjön el a Te országod, Legyen meg a Te akaratod, mint a mennyben, úgy itt a földön is. A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma, És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek, És ne vigy minket kísértésbe, De szabadíts meg minket a gonosztól. Mert tied az ország és a hatalom és a dicsőség. Mindörökké. Ámen.

Ezek a legszükségesebb részek, amelyeket mindenkinek leelőször kell megtanulni és szóról-szóra elmondani. A gyermekeket arra kell szoktatni, hogy mindennap, mikor reggel felkelnek, mikor asztalhoz mennek, és mikor este aludni térnek, ezeket felmondják és míg el nem mondják, sem enni, sem inni ne kapjanak. Epenúgy minden családfő is köteles cselédségével, szolgálóival és szolgálóival ezt megtartani, hogy ne tőrje őket magánál, ha ezt nem tudják, vagy nem akarják megtanulni. Mert semmiképen sem szabad elnézni, hogy valaki annyira faragatlan és elvadult legyen, hogy ezt meg ne tanulja; mert ebben a három részben röviden, nagyjából és a legegyszerűbben együtt van minden, ami a Szentírásban található. Mert a kegyes atyák vagy apostolok (avagy bármikik lettek légyen) így foglalták össze, hogy mi a keresztyének tana, élete, bölcsesége és művészete, hogy mit beszélnek és tárgyalnak és hogy mi az, amivel foglalkoznak.

Ha azután ezt a három cikket elsajátították, illő dolog, hogy tudjanak mit mondani szentségeinkről (amelyeket maga Krisztus rendelt), a keresztségről s Krisztus szent testéről és vérééről. T. i. az ígét, amit Máté és Márk írnak evangéliomuk végén (Mt 28, 19 s köv. Mk 16, 15 s köv.), hogy Krisztus miként adta búcsúajándékát tanítványainak és miként bocsátotta el őket.

A KERESZTSÉGRŐL.

«Menjete el, tanítsatok minden népeket és kereszteljétek meg őket az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek nevébe. Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözülni fog, aki pedig nem hisz, elkárhozik.»

Egyszerű embernek elég, ha a Szentírásból ennyit tud a keresztségről. Hasonlóan a másik szentségről is, néhány egyszerű szóban, t. i. Szent Pál szavait. (1. Kor. 11, 23 s köv.).

AZ OLTÁRISZENTSÉGRŐL.

«A mi Urunk Jézus Krisztus azon az éjszakán, melyen elárultatott, kezébe vette a kenyeret és hálákat adván, megtörte és tanítványainak adta, ezt mondván: Vegyétek és egyétek, ez az én testem, amely ti érettek adatik. Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.

Hasonlóképen, miután vacsorált, kezébe vette a poharat is és hálákat adván, adá nékik, ezt mondván: Igyatok ebből mindnyájan, e pohár amaz új szövetség az én véremben, mely ti érettek és sokakért kiontatik bűnök bocsánatára. Ezt cselekedjétek, valamennyiszer isszátok, az én emlékezetemre.»

Ilyenformán mindössze öt része volna az egész keresztyén tannak. Ezeket szünetlenül kell gyakorolni és szóról-szóra megkövetelni és kihallgatni. Mert ne véld, hogy az ifjúság egymagából a prédikációból megtanulja és emlékeztébe vési ezeket. Ha azután ezeket a részeket már jól tudják, akkor ráadásul és megerősítésül néhány ezekről készült zsoltárt vagy éneket is elő lehet venni; hogy az ifjúság így járatos legyen a Szentírásban és naponként gyarapodjék. De nem érhetjük be azzal, hogy ezeket szószerint tudják és felmondják, hanem késztesd el az ifjúságot a prédikációra is, különösen abban az időszakban, amely a káté magyarázatának van rendelve, hogy hallják ezeket a magyarázatokat és megtanulják mindegyik cikknek az értelmét. Úgy, hogy a hallottakat el is tudják mondani s a kérdésekre helyes feleleteket tudjanak adni, hogy prédikálásunk ne legyen haszon és gyümölcs nélkül való. Mert azért iparkodunk a kátét minél gyakrabban prédikálni, hogy az ifjúságba beleplántáljuk; nem magasan szárnyalva, sem finoman boncolva, hanem röviden és a legegyszerűbben, hogy a mondottakat jól megértsék és emlékezetükben maradjon. Azért az említett részeket most sorra vesszük és a lehető legvilágosabban elmondunk róluk annyit, amennyi szükséges.

AZ ELSŐ PARANCSOLAT.

NE LEGYENEK MÁS ISTENEID!

Más szóval: Egyedül bennem lásd Istenedet! Mit akar ez mondani és mint kell ezt érteni? Mit jelent az, hogy valakinek van Istene, avagy mi az Isten? Felelet: Istennek hívjuk azt, akitől az ember minden jót vár s akihez menekül minden nyomorúságában. Úgy, hogy ha van Istenünk, ez nem jelent kesebbet, mint azt, hogy van valakink, akiben teljes szívből hiszünk és megbízunk. Amint azt gyakran mondtam: A szív bizodalma tesz valakit Istenünkké, avagy bálványünkké. Ha a hit és bizalom igazi, akkor Istened is igazi Isten. Viszont, ha a bizalom hamis és téves, akkor szükségszerűen Istened is hamis Isten. E kettő ugyanis együvé tartozik: hit és Isten. Már most — újból mondom: — amin szíved csüng és amiben bizakodik, az valósággal a te Istened.

Magának a parancsolatnak értelme ennél fogva az, hogy igazi, szívből jövő hitet és bizalmat követel, úgy, hogy ez a

hit és bizalom az egyetlen igaz Istent öleli át s egyedül hozzá ragaszkodik. Ez nyilván azt akarja mondani: Jól vigyázz és engedd, hogy én legyek egyedül a te Istened és nehogy valaki mást keres magadnak. Más szóval: Ha valami jóban szükölködöl, várd azt Entőlem és keresd Énnálam. Ha pedig valami szerencsétlenség, vagy csapás ér, folyamodj Énhozzám s bízd magadat Reám. Én, Én, megelégtílek és kiségtílek minden bajból. Csak a szívedet ne engedd át senki másnak, s ne nyugtasd meg senki másnál.

Ezt most kissé erősebben ki kell színeznem ellentétes példákka l, hogy mindenki megértse s magának jól megjegyezze. Sok azt gondolja, hogy van Istene s mindene, ha pénze és jószága van. Abban bízik és attól fuvalkodik, de oly rendületlenül és akkora biztosságban, hogy mindenkit semmibe vesz. Lásd, ennek is van Istene, a neve M a m m o n, tehát pénz és vagyon. Testestől-lelkestől ennek adja magát; ez a legnépszerűbb bálvány a földön. Akinek van pénze és vagyona, biztosságban érzi magát. Vidáman és rettegés nélkül él, mintha a Paradicsom kellős közepében laknék. Viszont, akinek nincs, az kétségbeesik, elcsügged, mintha Istenről sohasem hallott volna. Abból a fajtából ugyanis nem sok akad, akik vidámak és bátorságosak, nem búsulnak és nem panaszkodnak, ha a pénz istene fukar kezekkel mér is nekik. Mert az az é r z ü l e t hozzátapad az emberi természethez és elkiséri egész a sírig.

Igy vagyunk azzal is, aki abban bizakodik, azzal kevélykedik, hogy neki valami kiváló képessége, esze, hatalma, nagyszerű összeköttetése, barátja és becsülete van. Ennek is van Istene, de nem az egyetlen igaz Isten. Megint láthatod, mily elbizakodott, vakmerő és öntelt lesz az ember az efféle előnyök alapján s mennyire kétségbe esik, ha ilyenekkel nem rendelkezik vagy effélékben veszteséget szenved. Azért újból mondom, hogy ennek a parancsolatnak helyes magyarázata ez: Hogy Istenünk van, az azt teszi, hogy van valakink, akiben szívünk teljesen megbízik.

Hasonlóképen vizsgáljuk azt is, amit eddig úztünk és tettünk elvakultságunkban a pápaság alatt. Ha valakinek fájt a foga, bőjtölt és szent Apolloniához folyamodott. Ha valaki tűzveszedelemtől félt, akkor szent Lőrincet választotta védőszentjéül; ha valaki dögvésztől félt, akkor fogadalmat tett szent Sebestyénnek, vagy szent Rókusnak. S így még számtalan utálatosság, mert mindenki kiválasztja a maga szentjét, azt imádja s szükség idején segítségül azt hívja. Ide tartoznak azok is, akik még botrányosabb üzemeket folytatnak: az ördöggel szöveteznek, hogy meggazda-

tulajdonképpen az ő saját költött gondolataikat és Istennel kapcsolatos ábrándjaikat tették bálványukká s így voltakép az üres semmiben bíztak. Így vagyunk minden bálványimádással. Ez ugyanis nem csak annyiból áll, hogy az ember bálványképet állít fel és azt imádja, hanem főképp a szívben rejlik, amely másfelé kacsint, segítséget és vigasztalást a t e r e m t m é n y e k n é l, s z e n t e k n é l, vagy ö r d ö g ö k n é l keres és Istennel nem törődik, Róla még annyi jót sem tételez fel, hogy szeretne segíteni, nem hiszi el azt sem, hogy Istentől származik az a jó, amiben részesül.

Van ezenfelül még egy hamis istentisztelet és ez a legnagyobb bálványozás, amit mi is eddigelé úztünk s a világban még mindig uralkodik; erre van alapítva minden papirend; ez egyedül arra a lelkiismeretre szorítkozik, amelyik segedelmét, vigasztalását és üdvösségét a saját cselekedeteiben keresi, vakmerőségében Istent az égből aláráncigálná s folyton azt számolgatja: mennyi alapítványt tett, mennyit bőjtölt s hány misét szolgáltatott, stb. Ebben bizakodik és ezzel kérkedik, mintha semmit sem akarna Istentől ajándékkép elfogadni, hanem mindent maga akar megszerezni s bőségesen meg szolgálni, mintha Istennek szigorúan kötelessége lenne, hogy szolgálatunkra álljon. Mintha Ő lenne a mi adósunk, mi pedig a hitelezői. Mi más ez az eljárás, mint Istenből bálványt, sőt másodlagos bábistent csinálni, viszont önmagunkat főistenné tenni és feltolni? De ez kicsit már túlságosan éles, nem való fiatal gyermekeknek.

Az egyszerű lelkeknek azonban mondjuk el ezt, hogy e parancsolat értelmét jól felfogják és megjegyezzék. Tudniillik, hogy nekünk egyedül Istenben kell bízunk, minden jót Tőle kell remélnünk és várnunk, mint Aki adja testünket, életünket, ételünket, italunkat, táplálékunkat, egészségünket, oltalmunkat, békességünket, minden szükségletünket az ideig és örökkévaló javak dolgában. Ehhez járul még, hogy Ő óv meg veszedelmektől s ha mégis valami baj érne, megment és kiszabadít. Ugy, hogy — mint már eleget hallottuk, — egyedül Isten az, aki által minden jót nyerünk és minden gonosztól megszabadulunk. Innét magyarázható az is, — véleményem szerint, — hogy mi németek Istent eleitől fogva egy olyan szóval jelöljük (Gott), amelynél találóbban és illőbbben egy más nyelv sem, tudniillik: a «**JÓ**» (gut) szócskából származó szóval, minthogy Ő örök forrás, melyből folyton csupa jó özőnlik, amelyből minden, ami jó s jónak nevezhető, kiárad.

Nem változtat ezen az a körülmény sem, hogy sok jóhoz emberek útján jutunk. Az igazság mégis csak az, hogy mi

mindent Istentől kapunk, ami az Ő parancsa és rendelése folytán lesz a mienk. Szüleink, minden felsőbbségünk, azonkívül minden egyes felebarátunk megkapta azt a parancsot, hogy velünk jót tegyenek. Úgy, hogy mi voltaképp nem őtőlük, hanem ő általuk Istentől kapunk meg mindent. Mert a teremtmények csupán a kéz, a meder és az eszköz, amelyeknek közvetítésével Isten ad mindent. Így ad Ő az anyának emlőt és tejet, hogy gyermekét táplálhassa. Ad táperővel bíró magvakat és különféle növényzetet a földből, amely javakat egy teremtmény sem tudna a maga erejéből létrehozni.

Azért senki ne merészeljen valamit venni, vagy adni, ha csak nem Isten parancsa alapján. Hogy így minden Isten adománynak tekintessék és érte hála Néki adassék, amint azt e parancsolat követeli. Következik ebből az is, hogy a teremtmények útján nyújtott javakat sem szabad megvetnünk, sem vakmerőségből más utakon s módokon csikarnunk ki, mint ahogy azt Isten megparancsolta. Mert ez már nem azt jelentené, hogy Istentől kapunk mindent, hanem azt, hogy önmagunktól várjuk.

Legyen már most mindenikünk azon a maga életében, hogy ezt a parancsolatot mindenek felett nagyra becsülje és vele ne tréfáljon. Kérdezd és vizsgálj meg alaposan szivedet s akkor megtudod, hogy vajjon egyedül Istenen csüng-e az, vagy sem. Ha olyan szived van, hogy Istentől csupa jót tud remélni, különösen nyomorúság és inség idején és ezen kívül mindent veszni hagy, ami nem Isten, akkor elmondhatod, hogy a te Istened az egy igaz Isten. Viszont, ha a szived függ valamin, amitől több jót és segítséget remél, mint Istentől; Istenhez pedig nem siet, hanem fut előle a nehézségek idején, akkor neked más Istened van, bálványistened.

Hogy pedig az ember minél jobban lássa, miszerint Isten nem akarja, hogy mindezt félvállról vegyük, hanem hogy szigorúan megtartsuk, e parancsolat mellé elsőbb valami rettenetes fenyegetést, majd szép és vigasztaló ígéretet illesztett. Nekünk pedig ezt is nyomatékosan kell hangoztatnunk s az ifjú nemzedéknek jól emlékezetébe kell vésnünk, hogy megszívlelje és megtartsa:

«Mert én, az Úr, a te Istened, szigorú Isten vagyok, aki megbüntetem az atyák vétkét gyermekeiken harmad- és negyed-ízíg, azokon, akik engem gyűlölnek, de kegyelmet gyakorlok ezer-ízíg azokkal, akik engem szeretnek és parancsolataimat megtartják.»

(Folytatjuk.)

EGY ALFÖLDI FÖLDMIVES BIZONYSÁGTÉTELE.*)

(ÖNÉLETRAJZ.)

IFJUSÁGOM gondnélküli volt. Szerettem az irodalmat. Jókai könyveit, Mikszáth, Vas Gereben, Verne Gyula műveit és Petőfi költeményeit. Nagyon szerettem a hazafias költeményeket. Hazánk történetét a jelenkorig. Nagyon figyeltem az 1848-i szabadságharc történetére. A földrajzot, természettant nagy előszeretettel olvastam. A gazdálkodást még ma is nagyon szeretem.

Az 1909. évben besoroztak a 37. sz. Cs. és K. gyalogezredhez. A katonaság nagyon nehezen ment. Nem tudtam megkedvelni soha. A kaszárnya nyers, sívár, zord képét nem szerettem. Nem tudtam megkedvelni soha. Pontos voltam, büntetésem nem volt. Két évet és két hónapot töltöttem ott. Ekkor édesapám tüdőbajba esett és kireklamált.

Hazajöttem. Csendesesen gazdálkodtam, dolgoztam és vasárnap templomba jártam. Csak néha vettem elő az imádságos könyvet.

---

* Ezzel a derék magyar földművessel egy nyári evangelizáló konferencián találkoztam. Tetszett a csöndes, visszahúzódo természete, értelmes tekintete és beszédbe elegyedünk. Csöndes komolysággal, de mélységes meggyőződéssel beszélt Megváltójáról és életének sok-sok vergődéséről. Annyira megkapott a beszéde, hogy azt mondtam neki: «Írja le ezt, hadd tanuljunk belőle! Hadd lássa mindenki, micsoda sátán-meséje az, hogy a *magyar* embernek nem való az evangélium, a magyar emberből még Jézus Krisztus sem tud istenes embert faragni!» — Az én emberem egy kicsit elmélázott ezen, aztán megigérte. Két év múlva meg is érkezett az irkapapírra írt, öregbetűs kéziratcsomó. A mellékelt levélben többek közt ezt írja: «Életem 37 évig üres volt. Ma négy éves vagyok, mint élő keresztyén. Avval a tudattal írtam ezeket a sorokat, hogy önök komolyan fogják fel és krisztusi szeretettel... Mert az a csodás szeretet, amely a galileai tenger partján képes volt ötezer embert megvendéglenni öt kenyérral és két hallal, *minden csodára képes ma is*. És az a szeretett Mester látja az őt szeretőt. Ad tehetséget, ad munkakedvet, előre menetelt. A legnagyobb komolysággal és *teljes odaadással* kell a mi Urunk Jézus Krisztust követni és szeretni. Teljes öröm csak Jézusnál van.»

Igaz örömmel adjuk közre ezt az önéletírást, azzal a kívánsággal, hogy áldja meg az Úr minden bizonyágtételét!... Ezt is.

Még csak annyit, hogy az eredeti kéziratban helyesírási hibák, pontok, vesszők, nagybetűk kiigazításán kívül semmi érdemlegeset sem javítottunk. *Szerk.*

De csak azért, mert szüleim feddettek, hogy miért nem imádkozom. Ekkor már Petőfi jelmondata töltötte be minden valómat: «Szabadság, szerelem, e kettő kell nekem!» Az utóbbi mint ifjút hordozott.

Huszonnégy éves koromban oltárhoz vezettem ma is élő hitvesem. Házasságomhoz öröm is vegyült.

Egy évre született egy kis fiunk. Két és fél év múlva kitört a háború és bevonultam. Szerbia ellen mentünk, hol a halál borzalmában aratott. Rettenetes volt. Isten nevét káromolva, nyers parancsra. Semmi lelkesedés. 1914 október elején haslövést kaptam. Stájerországba kerültem kórházba. Két hét múlva hazaengedtek. Három hónap múlva bevonultam. Hét hónap múlva az orosz harctérre. Fásulva, közömbösen mentünk.

Az 1915. évi húsvét napján nyugalom volt. Az oroszok és mi is ki a lövészárokból és megbarátkoztunk. Megragadó volt, amikor kezét fogtuk egymással. A két front között lefényképeztek a saját tisztjeink. Szép szőke ifjak valának. A beállítás, amit idehaza hallottam felőlök, hamis volt. (A Pesti Hírlapot járattam.)

Jött a pütkösd, de igen szomorúan. A védelmi vonalat, amelyet nyolc hónapig építettünk, el kellett hagyni egy lövés nélkül. Két nap múlva ellentámadás volt, de az orosz túlerő elől vissza kellett vonulni. Jól megfogyva. Három nap múlva ismét ellentámadás. Itt lábtörést szenvedtem.

Felkerültem Pestre a Zita kórházba. Sokat szenvedtem. Amikor javultam, járattam a Népszavát. Igazságtalan volt előttem minden. Háború ellenes voltam. Fásultan tekintettem a jövőbe. Két mankóval jártam. Később hazakerültem a kórházból. Idők múltán bot nélkül tudtam járni. Édesapám beteg lett a mindennapi harcban. Szív és vesebaja volt s 1917 júliusában nagy bánatomra meghalt. Minden dolog reám várt. Lassan dolgozni is tudtam. Teljesen a gazdálkodásnak éltem. Gyarapodott is szépen kis gazdaságunk. Heverő pénzünk is volt.

Az 1918. évi forradalom érintetlen hagyott. Hogy jöttek haza a katonák, egy unokatestvér bátyámat éppen hazajövet találtam. Így köszönt:

— Forradalmi üdvözlettel üdvözöllek testvér! Végre ember lett az ember! stb.

Mikor az a húsvéti fegyverszünet volt az oroszokkal, megírtam a bátyámnak. És a válasz körülbelül így hangzott: «Csak azt sajnálom, hogy az a királyi palota még ott ékeskedik a budai oldalon.» Ezért meg is büntették, de a cenzúra megkerülésével elküldte.

Időig nem találkoztunk. Amidőn a sárguló fa hullajtotta leveleit, a vetést elvégeztem. Egy nap kint járok a mezőn és találkozom unokatestvér bátyámmal.

— Nézd már, testvér, mi történt? Nemzeti tanács választás volt és kiket választottak meg. Csupa nagy gazdák. Akik háborúban nem voltak, akik nem érzik a bajt, nem tudnak nemesen gondolkodni, maradnak a haladásnak örök kerékkötői, minden bajnak okozói. S még a pap is benne van! Elnöke. Ezt nem lehet tűrni! Én már be is adtam a fellebbezést, hogy bizalmatlanok vagyunk a Nemzeti Tanáccsal. Kértünk új választást és le is mondtunk. Te is eljőjj, mert ez így nem lehet!

Én helyben hagytam, hogy: nem. És megigérttem, hogy elmegyek.

Meg is lett az új választás. Én is tagja lettem, a bátyám is. Voltak köztünk ügyvédek, volt járásbíró, gőzmalomtulajdonos. Doktorok, minden rendű és rangú. Nők is voltak, kikről később keserűen tapasztaltam, hogy az igazinak meg nem felelői valának. Pedig tanítónő is volt köztük.

Mint mikor egy nagy kazal szalmát az egyik végén meggyújtanak, hogy melegszenek nála, de a tűz tovaterjed — úgy valánk mi is. Beljebb és beljebb menénk. Nem vettük észre, hogy a ruhánk ég. Édesanyám pedig de mondta:

— Nem szeretem fiam, hogy te mész. Bátyád istentelen, avval ne járj! Ugy sem lesz abból semmi. Ne menj fiam! Nyomorék vagy. Dolgozunk csendesen. Alj nép az, fiam, mind, akik ott vannak.

— Eh, édesanyám nem ért ehhez! Én szabadság, egyenlőség, testvériséget akarok! — És abban a hitben voltam, hogy most van az idő. Megvalósítjuk a magunk erejéből. — És ne is meséljenek, ne is beszéljenek, mert nem tudnak hozzá!

Nem hajtottam édesanyám intó szavára. Hej pedig de kért, de rimázkodott:

— Fiam, ne menj!

A Nemzeti Tanácsban mindig előtérbe tólt a működésem és sok megbízatást kaptam. (Járt ki Budapestről egy agitátor. Ugy adta ki magát, mint menekült. Többször beszélt. Nem mondom, hogy izgató volt a beszédje, hanem már csupán a megjelelése is nagy hatással volt a kis emberekre. Voltam vele társas vacsorán és tapasztaltam, hogy részeges, falánk. Később tudtam meg, hogy parázna is.) Kis gazdaságom kezdtem elhanyagolni. Március 20-án titkon összehívtak. Elfogtak egy táviratot, hogy forradalmi kormány vette át a hatalmat és új alakulat lesz. Megbíztak, hogy ellenőrizzem az előljáróságokat. Ez két nap tartott.

Felsőbb utasításra az előljáráóság elhagyta a helyét és öt tagból álló direktórium vette át. Én is tagja lettem. De mindig csak a torzsalkodás, az összeférhetetlenség, veszekedés, pozíció-féltés stb. Összhang nem volt semmi. Ez nekem nagy gondot okozott. Ugyannyira, hogy nagy fejfájásom lett és panaszkodtam a községi orvosnak. Azt mondta rá: Hja, a nagy gond,

A helyzet mindéig bonyolultabb lett. Sok fenyegető levelet kaptam. Egy éjjel, midőn nem voltam odahaza, egy felbérelt egyén kézigránáttal támadt a házunkra. Tíz napig voltam a direktóriumban. Akkor édesanyám nagy sirásra fakadt. És az anyai szívnek véghetetlen fájdalmát nem tudtam nézni. A hangos zokogást nem tudtam elhallgatni. Otthagytam az öttagú tanácsot, lemondtam. De azért teljesen nem vonultam vissza.

Aztán jött a nagy felfordulás. Jött a román. Soroztak. És menekültünk. Nehéz volt az elválás édesanyámtól, feleségemtől, öt éves fiamtól. De már minden késő volt, megbánás, minden. Jön a román, ki az állomásra! Minden a fejetetején állott.

Napok mulva Pestre értünk. Minden megváltozott. Üzletek zárva. Semmi se a helyén. Jegyre adtak mindent. Voltam egy szakszervezetben (a keféseknél) és egy leány nagy nevetve mondta: «Nem hiszem Istent.» Ez rám borzasztó hatással volt. Mert bárhogyan el voltam ragadtatva, ez már mégis vakmerőség volt előttem.

Jött május elseje. A Tisza Kálmán-téren gyülekeztünk. Onnan ki a Köruton, az Andrásy-uton, a Városligeten át az ügető versenypályára. Volt ott szavalás, de korgott a gyomrunk, éhesek valánk. Egy kis pesti kenyér, más semmi. Bévülről már itt nem valánk «elvtársak», hanem «fehérek».

Innen a csóti táborba mentem. Ott voltunk vagy tíz napig. Aztán ismét fel Pestre, onnét le Szolnokra és beálltam a pesti 1. ezred 2. zászlóaljának gazdasági osztályához kocsisnak. Jó helyem volt, de amit láttam, tapasztaltam, sehogysem felelt meg a várakozásomnak. És a honvágy...! Hogy van odahaza a család? A román megszállás? Semmi nem tudta pótolni a családi tűzhelyet.

Kezdtém belátni, hogy haszontalan, szájas embereknek ültünk fel. Le is szereltem. És nemsokára jött a kommun bukása. Egy vágyam volt: haza menni. Ez sikerült is sok veszély között. Mint a tékozló fiú, úgy értem haza. Mindenki ellenem volt, csak az édesanyám nem. A feleségem is határozatlan volt. Másnap jelentkeztem. Mindenki úgy nézett, mint egy gonosztevőt. Haza se engedtek, letartóztattak. Pár nap mulva átadtak a nagyváradi kir. törvényszék fogházába. Rideg, sötét, komor falak, durva fogházőrök, tolvajok, rablók, gyilkosok közt voltam. Rettenetes volt, amit

tapasztaltam. A gonoszság, amely némely emberben van, a hazugság, kéjelgés stb. Minden, csak emberi jellem nincs. Fásultan tekintettem a jövőbe.

Édesanyám hozott énekeskönyvet. A 42. zsoltárt nagyon szerettem énekelni:

«Mint a szép hives patakra
A szarvas kívánczok,
Lelkem úgy óhajt Uramra...»

Sokszor könnyes szemmel.

Hosszú hét hónapot töltöttem vizsgálati fogságban. Akkor elengedtek és hazajöttem. Egy hét múlva ismét letartóztattak. A legképtelenebb vádakat hozták fel ellenem. Egy hónap múlva Debrecenbe vittek bennünket. Itt már csupa politikai foglyok valánk. Egy cellában heten. Egy gyilkos is volt. Itt kaptam egyszer az evangélikus lelkész úrtól egy «Zarándok útja» című könyvet. Mély hatással volt reám.

Négy hónap múlva elítéltek. Másfél évre. Izgatásért, zsarolásért, hatóság elleni erőszakért. Egy nagy társas cellába tettek huszonhatod magammal. Mind politikai. Szánalomra méltók valánk. Alig volt köztünk komoly. Veszekedés, civódás, osztozás mindennapi volt.

Négy hónap múlva Nyiregyházára vittek. Itt is társasba. Mind politikai foglyok. Itt még előnyben is részesültünk. Külön séta, nem az a bánásmód, mint a többivel. Itt, úgy látszott, komolyabbak vannak. Később megtapasztaltam, hogy vannak itt is köztük kéj-emberek, parázna beszédűek, még családos emberek is. Tiszta családi élet? Szó se lehet róla. Káromkodás, szitok, átok. Veszekedés mindennapi volt. Nagyon megutáltam ezt látni, hallani. Pedig én szabadságra vágytam! Most elgondolkoztam: hát ilyenek az emberek? A magok kicsiny körzetökben sem tudnak összeférni. Hát akkor a tömegek hogyan? Fásult lettem és erősen elhatároztam, hogy társadalmi tevékenység mezéjére soha többé ki nem lépek. Csak a családomnak fogok élni. Nem hittem senkinek. Minden iránt közömbös lettem.

Egyszer egy vasárnap uri nők és férfiak jöttek istentiszteletet tartani. Azt énekelték:

«Ott a messze földön, árván, hontalan,
Halld meg a kiáltást, fiam, fiam!
Vár Atyád szerelme, vár rád vigasza,
Jójj a messze tájról, óh, jójj haza!»

Az ének után egy kedves nő beszélt a tékozló fiúról a Bibliából. Minden szó nekem szólt. Beszélt az atyai házról. Hogy fogadnak minket mint tékozló fiakat a szüleink! Hát még a mi mennyei Atyánk!

Az a ragyogó arc, az a képmutatás nélküli beszéd, az az őszinte, szívből fakadó szeretet még ma is lelki szemeim előtt van. És elkísér a sírig.

Nagy vihar dúlt a keblemben. Az ének:

«Rajtad a nyomornak súlyos terhe van,
Búsan, összetörve jársz...
Nézd, a rossz világnak csak fullánkja van!»

Meg a hallott beszéd! Igen, éreztem, hogy az édesanyai intést meg sok mindent eltékoztam.

De ismét csak erőt vett rajtam a fásultság. Lassan, komoran, nyomasztóan. Letelt a büntetés is. Két év és két hónap után szabad lettem. Vonatra ültem és haza, haza...

A vonatonál várt reám a feleségem és a jól megnőtt fiam. Oda-haza a rég nem látott anyám, aki mindig csak azon imádkozott, úgy láthasson viszont, mint egy tékozló fiut, aki megtér. Könnyes volt a találkozás. Megbánás, ünnepélyes fogadás édesanyámnak, hitvesemnek, hogy jó fia, jó férje leszek. Jöttek a szomszédok is. Vigasztaltak. Az egyik szomszéd baptista igehirdető, aki sokat vigasztalta édesanyámat, még imádkozott is vele, a Bibliából beszélt. A Róma 13, 1–2-ről. Megértettem. Aztán eljött az unokabátyám. Az édesanyja is. Előtte bizonytságot tettem, hogy tékozló fiak valánk, sokat vétettem az Isten ellen. Könnyes szemmel mondta:

— Bár az én fiam is így láthatnám!

Nem mentem sehova, mert akármerre indultam, engem néztek. Szégyeltem, meg nem is szerettem. Kerültem az embert.

Idők multán jött a tavasz és a természet szép ölen a mező vadvirága nekem nyílt, a pacsirta nekem dalolt. A nyári forró napon a délibáb! Mikor egy ménest vagy egy falut felvet. Szerettem. Óh, benne éltem! És mily jól esett, ha a zöld mezőn, nyári estén minden kis tücsök nekem muzsikált. Itt születtem, ez az én világom! El az emberektől!

Mindenkiben ellenséget láttam. S egyszer csak mindezeknek ellenére kezdtem templomba járni. Sőt egyszer úrvacsorát is vettem. Nagytiszteletű úr örömet mondta akkor édesanyámnak:

— Láttam a fiát.

Telt az idő. Édesanyám és feleségem egyszer egy vallásos

összejövetelen voltak. Hogy haza jöttek, ujságolják, hol voltak. És mihozzánk is eljönnek.

— Be kedvesen beszél! És milyen nyájas!

El is jöttek szép számmal. Egy diakonissza testvér is. M... testvér. Beszélt Isten Igéjéről. Minden szó szívből jött. És énekeltek. Engem egész közel ültettek hozzá. Széjjel se mertem nézni. Egyszer csak engem szólít:

— Melyik az éneke?

Haboztam. Hisz nekem nincs énekem. Végre mégis eszembe jutott valami. Egy pár szó: Fiam, fiam...! Rögtön kikereste és elénekelte:

«Ott messze földön, árván, hontalan,
Halld meg a kiáltást, fiam, fiam!...»

Valami szorongatta a torkom. Szólni sem tudtam. A szívem hevesen dobogott. És beszélt... Én csak hallgattam. Egyszer csak azt mondja:

— Fogadja el a Jézust!

Nem tudtam felfogni e beszédet. Hisz én keresztyén ember vagyok, templomba is járok. Miért fogadjam el a Jézust?

Határozatlan valék. Nem jött szó az ajkamra.

Odaadta a címét, hogy majd irjak neki. Irtam is.

Községünkben ébredés, nagy lelki ébredés lett. Eljárogattam házi istentiszteletre. Mindjobban megszerettem, de tisztán nem láttam. (Eljárt ugyan a Nagytiszteletű úr is, de az ő beszéde nem elégített ki. Sőt akik még közelebb valának, úgy nyilatkoztak: egyik fülemen be, a másikon ki. Kivált a komolyak. Szóval megtette a kötelességét, beszélt ugyan, de száraz tudományt.) A feleségem eljárta egy kis csoporthoz. Lapjuk is volt. Ezt én is szerettem, kivált a külmissziói híreket. Kérdeztem a feleségem, hogy tulajdonképpen mi is az? De nem tudta megmondani. Ellenben azt ujságolta, hogy konferencia lesz P.-n. Szeretne elmenni. Én még biztattam: Eredj! El is ment. Amikor hazajött, kérdeztük: no, hogy volt? Azt felelte: soha olyan helyt még nem volt. Ugy gondolja, mintha mennyországban lett volna. És úgy beszélni még nem hallott soha! Kérdeztem bővebben is, de mást semmit se tudott mondani.

Mondja egyszer a feleségem, hogy eljönnek mihozzánk összejövetelt tartani azok a nők, ahová ő jár. El is jöttek. Mély meggyőződéssel beszéltek Istenről, aki nagyon szeret bennünket. Az ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. Mondták: béküljek meg Istennel! Szóltak

a vakok szemeinek megnyitásáról is. Ugy beszéltek, mint akik benne élnek ebben: bizonyossággal. Megszerettem őket, mert látam: nem képmutatók. Azt adják, amit ők is hisznek.

Az idő telt. Ilyen összejövétel mind többször lett. Egyszer egy háznál szűkebb körben jöttünk össze. Kevesen valánk és egy szerény, igénytelen, egyszerű, de kedves nő beszélt. Szemében különös fény, arcán olyan örömsugár, hogy ritkaság látni. Beszéde ihletett, határozott. Máté 4, 18—22 és Máté 20, 29—34 alapján beszélt Péter és András elhivatásáról, a vakok szemeinek megnyitásáról s hogy nyilatkozzanak meg a mi szemeink is.

Utána térdre borulva imádkozánk az Urnak, hogy fogadjon el és nyissa meg a szemeinket.

Soha életemben nem imádkoztam könyv nélkül, se térdén. De itt a szívem megolvadt és imádkoztam könnyesen, megindultan, gyermeki bizalommal, először. Más világ állott előmbem. Látam, hogy Jézusi szeretettel szeretnek. Szívem, lelkem megtelt az új élet hajnalával. Urunk, Jézusunk lett. Elfogadott. Lelki szemeim megnyitak. Legyen áldott érte az én Uram a Jézus Krisztusban, a Mennynek, Földnek Istene! Igen, ő tart meg minket az ő véghetetlen kegyelméből, az ő nagy irgalmából az újjászületésnek fürdője és a Szent Lélek megújítása által. Áldom és magasztalom érte. S az én gyarló életem ebben kívánom elégetni, mint hű és igaz bizonyoságtévő arról, hogy Jézus szeret engem, hogy megtalált engem, elveszett, tékozló fiút.

*

Amidőn a tollat a kezembe vettem, egy kissé nehéznek találtam. Látszik az írásomon. Mert kasza, kapa könnyebbnek tűnik fel nekem. De az Ur adott erőt. Igen, Ő ád, mert Őbenne bizom.

Míg azelőtt olvastam a Bibliát, egyhangú volt. Ma már nem. Mindig új. És tudom szeretni. Ez tud csak éltetni. Óh, azt nehéz kimondani, mi a Biblia, mi az Isten Igéje! Boldog gyermekkor, mert van szerető Atyánk és az Ur Jézus velünk van.

Sokszor gondolkodom, hogy tudtam én ilyen lenni? A mult — és a jelenem! A multban minden rossz. Erkölcstelen. Minden rossz, ami tőlem telt. Kevély, gögös, magamban bízó voltam. Az Urnak legyen hála, hogy ma nem így van! Igen, Ő teremt mindent újjá. Az én gyarló életem is csak ő tudta újjá termteni.

Nagyon fáj, ha látom ezt a közömbös mai társadalmat. Ha van is lelkesedés valamely dologban, mindenki a maga hasznát nézi. Az emberek csak az alkohol mellett szeretnek dőzsölni, tanyázni, de a komoly szót nem szeretik. Csak a sötétség mindenhol. És így van ez majdnem kivétel nélkül. Társadalmi különbség nélkül.

Ugy elgondolkodom Tranon felett is néha. Mennyi a kapkodás!
Hol ehhez, hol ahhoz. És hangzik: Hiszek egy Istenben, hiszek egy
hazában, hiszek egy isteni örök igazságban! — De a legkisebb
bűnbánat se.

Oh, annyi a fájdalmas látás, hogy jobb nem bontogatni! De
mily jó tudni, hogy él az Ur!

B . . . , 1929. év elején.

G. M. földműves.

VIHAR UTÁN.

Összeteszem a két kezem.

Imádkozom.

Lázadó szavak nem égneek

halvány ajkamon.

Nyugodt vagyok.

A csendességem tengerek nyugalma.

Tán pillanatnyi csak.

De fehérszárnyú béke-madarak

szállnak felettem

és fűröszteneek kegyelem-sugarak.

. . . A csöndességem tengerek nyugalma,

Vihar utáni áldott nyugalom.

Sátáni szeleek kacajos átka

zúgott eddig a hullámokon

és állt a torna :

Célterhes hajók,

álmohordó, könnyű ladikok

buktak a mélybe,

iszapos, mély tengerfenéekre.

S ma — szent a Béke.

A nagy szeleeknek füttye megszakadt

Pokoli táncra nem kergeti már

a bűn-hullámokat.

Elült a jajszó. Élek! Élek!

Uszik a bárkám

s fényes szívárvány

inti az élet új ivén:

Valaki járt a vizek színén.

JAKUS IMRE.

ÉSZT-ORSZÁG VALLÁSI HELYZETE.

Irlta: RAHAMÁGI H. B., egyetemi tanár, Tartto (Dorpát).

 TATISZTIKAI szempontból tekintve az észtországi egyházak helyzete az utóbbi esztendőkbén nagyon keveset változott. Az Észtegyház evangélikus-lutheránus egyház, az 1922. évi népszámlálás szerint az összlakosság 78.32%-a tartozott hozzá, tehát csaknem az összes észtek, németek, svédek és finnek, akik az országban laknak. Az utolsó hét évben ez a százalékarány még inkább javult. A püspöki beszámolók alapján is esztendőről-esztendőre tapasztalható az Észtegyház növekedése. Az 1928.-ik évben pl.

az egyházból kiváltak és kizártak száma .	138
a görög-keleti egyházba betértek száma .	32
a baptistákká lettek száma	101
az adventistákká lettek száma	30
a metodistákká lettek száma	28
más egyházakhoz csatlakozott száma . .	109
	<hr/>
	438

Ezzel szemben az egyházba visszatért . .	81
görög-keleti egyházból áttért	626
római katolikus egyházból áttért	11
a baptistáktól áttért	19
adventistáktól áttért	6
metodistáktól áttért	2
más szektáktól áttért	33
	<hr/>

összesen: 778

E számok azt jelentik, hogy az evang.-lutheránus egyház 1928-ban 340 lélekkel növekedett áttérések révén. Ez a kép évről-évre körülbelül ugyanaz. A fentebbiekből kitűnik az is, hogy az

Észt evangélikus egyház gyarapodása a görög-keleti és a római kath. egyházak számlájára történik. Az előbb említettek száma 1922-ben 209.094, vagyis az összlakosság 18.8%-a volt, az utóbbiaké pedig 2.534.

Meg kell azonban említeni azt is, hogy az egyházból kiváltak vagy kizártak egyáltalában nem mind istentagadók, ámbár természetesen ilyenek is akadnak közöttük, hanem számuk legnagyobb-részt az egyházból fegyelmi úton kizártakat foglalja magában. A gyülekezetek ugyanis így járnak el azokkal szemben, akik az egyház iránti kötelességüknek nem tesznek eleget. Ezek azután legnagyobb-részt újra visszacsatlakoznak az egyházhoz.

Sajnos, a lakosság számához viszonyítva aránylag nagyon is kevés a gyülekezet, templom és lelkész. Nekünk itt Észtországban csak 154 gyülekezetünk, 143 templomunk, 34 kápolnánk és 37 imaházunk van. A lelkészek száma szintén csak 141, beleszámítva a püspököt és 16 esperest. A városi gyülekezetek túlságos nagyok. A tallini (revali) Károly-gyülekezet pl. 55 ezer lelkes s így — ha nem tévedek — a világ legnagyobb gyülekezete. Ennek ellenére mégis csak három lelkésze van. A vidéki gyülekezetek közül is némelyik igen népes s hozzá nagyok a távolságok is. Így pl. a rankii gyülekezet lélekszáma Dél-Észtországban 18.000 és csak egy papja, egy kántora van. A hívek sok helyen 15—25 km-t is kénytelenek bejárni, hogy eljussanak a templomba. Természetes, hogy ennek következtében szenved a lelkigondozás. Sajnos, a gyülekezetek felosztására még mindig nem gondolhatunk, mivel az egyház és állam szétválasztásával a gyülekezetek nagy anyagi nehézségbe jutottak. Ez ugyanis annyit jelentett, hogy az állami támogatás megszűnt, az egyház csaknem összes földbirtokát elvesztette s az ebből származó nagy veszteségeket mindmáig nem tudta kiheverni. Az egyház természetbeni járandóságai szintén megszűntek.

A gyülekezetek nagy áldozatot hoznak, hogy az egyházat fenttarthassák. Egyenesen csodálkozni kell és nem lehet Istennek eléggé hálát adni, amikor látjuk, mily nagy szeretetet tanúsít a nép egyházával szemben, a nehéz gazdasági helyzet ellenére is (az utolsó két év földművelés szempontjából igen súlyos volt). A gyülekezetek 1928-ban 120 ezer észt koronát (kb. 170.000 pengőt) fizettek be pénztáraikba, ami bizony a mi viszonyaink között semmiképpen sem kicsi összeg. A templomokat amennyire lehetséges, villanyvilágítással és központi fűtéssel igyekszünk ellátni.

Az említett okok alapján természetes az is, hogy károsodás érte az egyházi tisztviselőket is díjazásukban, hasonlóképen meg-

csappantak az egyetemes egyházi járulékok is. Némely gyülekezetben a helyzet egészen szomorú ebben a tekintetben.

A közös istentiszteleteken való részvétel ezideig még igen jó. Nagy ünnepeken és különös alkalmakkor a templomok telis-tele vannak. Különösképen kedveltek a szabadságharc eseményeivel kapcsolatos ünnepek, hasonlóképpen a liturgikus és szabad ég alatt tartott istentiszteletek, valamint a temetőünnepek. Mikor az egyik tallini (revali) gyülekezet temetőjének 25 éves jubileumi ünnepét tartotta, az ünneplő közönség száma kb. 25.000 volt. Az ezen alkalomra nyomtatott éneklap egy-kettőre elfogyott.

Az istentiszteleti életet többféle módon próbáljuk gazdagabbá tenni, így pl. a liturgikus énekanyag növelésével. A gyülekezetek nagy lelkesedéssel szervezik a templomi énekkarokat s némely helyeken csoportosan gyakorolják a vallásos énekeket. Számos gyülekezetben, mint pl. a tarttoi (dorpáti) Pál gyülekezetben, amelynek új, gyönyörű temploma a finn Laorinen professzor tervezete szerint épült, úgy a liturgiát, mint a korálokat is, tehát az istentisztelet összes énekes részeit négyhangon éneklük.

A templomlátogatást vidéken a rossz utak zavarják, télen pedig a hideg templomok. De ennek ellenére is jönnek a templomba. A lelkész és kántor szintén mozognak a gyülekezet területén, s így a templomot közelebb hozzák az emberekhez.

Említettem már a gyülekezetek nagy érdeklődését a liturgikus istentiszteletekkel szemben. Népünk szereti, nagyon szereti az éneket, beleszámítva az egyházi éneket is, úgy mint Finnországban is. Ezt a nagy szeretetet bizonyítja az első egyházi énekünnepeken való részvétel is, melyet a dorpáti esperesség rendezett Dorpátban 1929. június 15—16-án. Kb. 2.000 résztvevő jelentkezett. Az esti istentiszteleten és a szabad ég alatti hangversenyen tízezeren felül volt a hallgatóság létszáma. Csakis egyházi énekek szerepeltek a műsoron és néhány hazafias dal. A hatás óriási volt, különösen mikor az est beálltával a végén egy közös esti éneket énekeltünk el. Ehhez csatlakozva most egyes gyülekezetek is rendeznek hasonló vallásos énekünnepeket, amelyeken azután a szomszéd gyülekezetek énekkarai is résztvesznek.

Az egyház egyik legfőbb teendője természetesen az ifjúságnak a gyülekezet számára való megnyerése is. Népszavazással határoztuk el a vallástanításnak a nyilvános iskolák tantervébe való beillesztését. Ez azonban még mindig sok tekintetben nagyon hiányos. Így — bármily komikusan, vagy inkább: tragikusan hangzik is ez — a hitoktatók között vannak vallás- és egyházellenesek is. Ebből kifolyólag persze a konfirmációi oktatás is szenved. Az

ifjúság vallási nevelése ezért egyike egyházunk legégetőbb kérdéseinek. Ezt a dolgot gyermekistentiszteletek, vasárnapi iskolák, egyházi ifjúsági ünnepélyek rendezésével és keresztyén ifjúsági egyesületek (Jézus Barátai) szervezésével kívánjuk megoldani. Külön ifjúsági titkár beállításától várjuk e tekintetben a javulást. Ő lesz ez esztendőben az első az egész egyetemes egyház által közösen alkalmazott tisztviselő. Az ő feladata lesz, hogy lelket öntsön az ifjúsági életbe az egyes gyülekezetekben, rendezze azt, adja az irányelveket és módokat s általában egyengesse az utat. Ez csak kicsiny kezdet, a munkaterület pedig nagy.

Ugyan annyira határtalan a jótékonyosság munkamezeje is. Talinban e tekintetben egy jó lépéssel előbbre jutottunk. A 35.000 lelket számláló János-gyülekezet «aggok házát» épített, amely 120 szegény öreget fogadhat magába. A Károly-gyülekezet rövidesen követni akarja a példát. Eddig csak két gyülekezetben volt aggok háza. Egyedül az Ambla-gyülekezetnek van saját kórháza («betegterme»), amelyben az elmúlt esztendőben (1928) 99 beteg nyert ápolást. Azok a tőkék és takarékbetétek, amelyekkel itt-ott bírt egynémely gyülekezet, elvesztették értéküket — orosz értékpapírok! Előlről kell kezdeni mindent, de túl sok a nehézség.

A gyűjtések végösszege 1928-ban 163.364 észt koronát (kb. 240.000 pengőt) tett ki. Legtöbbet a szegényeknek áldoznak, következő helyen áll az egyházi és gyülekezeti szükséglet, azután pedig a bel- és külmisszió. A külmisszióra szánt adományok Finnországba és Leipzigbe mennek. Egyházunk két esztendő óta van szorosabb kapcsolatban a Finn Missziói Társasággal. Meedor missziónáriusunk — mint ismeretes — a finn misszió szolgálatában működik.

Ezen rövidke áttekintés teljessé tételére hadd említsem meg azt is, hogy egyházunkban a hitvallás kérdésében is küzdelem folyt. És itt nem csupán különböző theologiai felfogásokról van szó, hanem az élő, feltámadott Krisztusról, akihez egyházunk ragaszkodik. Erről az Urról jóformán minden gyülekezetünk hitvallást tett, és így közös hitvallási alapon álló egyházat teremtettünk. Az élő, halottaiból föltámadott Úr és Megváltó pedig elevenítse meg egyházát is és adja, hogy élő víznek folyamai járják át a nép minden legszélesebb rétegét is.

Ez a mi hitünk és reménységünk.

A MAGYAR DIÁKOK „PRO CHRISTO“ SZÖVETSÉGÉNEK TÉLI ORSZÁGOS EVANGELIZÁLÓ KONFERENCIÁJÁN

ifjúságunk tagjai közül 12-en vettek részt. 1930 január 31-én reggel áhitattal nyílt meg (Lelkesedés. Luk. 9, 57 alapján Deme László). Az első előadást Dr. Molnár Gyula táblabíró tartotta: Isten lelkének útja az egyén életében címmel János 3, 1—17 alapján és sok megragadó egyéni élményét tárva elénk, tett bizonyosságot Isten Lelkének munkájáról, amely hol gyenge szellő, hol pusztító, de tisztító vihar, amelyben a chaosból kosmos, a degenerált emberből regenerált ember lesz. Kegyelmi időt kaptunk, rajtunk függ, hogy lesz e belőlünk valami.

Dr. Karácsony Sándor: Isten lelkének útjáról beszélt a magyarság életében. Hatalmas anyagot halmozott össze (nem is jutott, csak a reformációig s ép azért a folytatást is szeretnénk olvasni valahol) és frappáns szimbolumokkal mutatta ki, hogy minden bajunknak évezredes gyökere van (keleti hivatásunk szimboluma Dukász Mihály koronája a Szt. Koronában). Isten keze van múltunkban, de a mi bajunk a félszívűség: sohasem engedtünk egészen Isten velünk való terveinek, vagy Botond és Lehel módra intéztük el őket. (Koppány irtás — sajátos magyar kultúra irtás.)

A délutáni theologus gyűlésen Benedek Sándor Barth theológiájának jelentőségéről tartott előadást. Utána eszmecsere volt.

Február 1-én, az áhítat (Kockázat. Luk. 9, 58. Schulek Tibor) után Szabó Imre fasori ref. lelkész az evangéliom akadályairól tartott bevezető előadást az egyéni életben. Két fő akadályra mutatott: Énünknek abszolút uralomra tételére (metanoia, mikor beláttam, hogy énem trónbitorló, mert Krisztus a legitim király) és az őszinteség hiányára. Elénk eszmecsere fejlődött ki. Az egyik felvetett kérdésre: hogyan és mikor szól az Isten? — így válaszolt: Meghatározni ezt teljességgel lehetetlen, de mivel az ember nem Isten egész lényének, törvényeinek és mindennek mond

ellent, hanem rendszerint csak egy ponton, Isten ilyen egyes pontokon állítja elénk a kérdését (pl. a VI. parancsolat-ét) s ott rombolja össze egész biztosnak vélt lelki házunkat. Mikor tehát egy-egy ilyen kérdés elénk állt — Isten szólt.

Utána Bereczky Albert Az evangélium akadályai a magyarság életében című eszmecsere-t vezette be. Nem akadály a magyar ember pszichikai berendezettsége általában, sem Trianon, de igen az óriási ellentétek a magyar nemzet organizmusában, a magyar büszkeség, a látszat kedvelése, az impulzivitás és teljes közömbösség (bűnös passiv resistentia) egyszerre megléte, az anyagiasság és pazarlás egyetlen emberben, a túlzott alaposság (de ez jó is: nem farizeus). Óriási akadály a hitetlen, erkölcstelen intelligencia a maga destruáló hatásával.

Délután a Simor-utcai ev. templomban Evangélikus gyűlés volt, amelyen Bartos Pál, szarvasi ev. lelkész tartott előadást a magyar evangélikusság feladatairól. Három körre osztotta, szeretettel szólt a legtágabb körről, egyházunk missziói hivatásáról Keleten. Idehaza szeressük egymást és az igazságot. Dr. Karner Károly hozzászólásában legközelebbi feladatul azt hangsúlyozta, hogy a mi nemzedékünk is szerezzék meg sajátos ev. értékeit, az evangéliumot, mert azt nem lehet örökölni, se belenevelődni. Szűnjék meg életünkben a kétfelé, sőt háromfelé sántikálás és éljünk igazán hitből, egyet cselekedve.

Február 2-án, vasárnap reggel 9-kor áhitat (Hűség. Luk. 9, 62. Dr. Br. Podmaniczky Pál), 1/2, 11-kor az ev. gyűlés folytatása, 11-kor liturgikus istentisztelet, utána úrvacsoravétel volt. Az istentiszteleti szolgálatot Dedinszky Gyula ipolyveczei segédlelkész vezegte, ki igen meleg bensőséggel tolmácsolta Ján. 15: 14—17 üzenetét.

Délután Dr. Szőnyi Sándor: Isten lelkének útja a világ életében címen tekintett át az emberiség múltján és mutatta meg azokat a pontokat, ahol az Isten Lelkének munkáját világosan szemlélhetjük. Utána Dr. Conrad Hoffmann, Ker. Diákok Világszövetségének genfi titkára az evangéliumnak a modern élet lendületéből származó akadályairól beszélt a világ életében, angol nyelven, Dr. Victor János tolmácsolásával.

Az estét Jézusnak a hármasságában (próféta, főpap, király) való bemutatása töltötte ki három hatalmas előadásban (Muraközy Gyula, Benkő István és Dr. Victor János). A konferencia sok lelki áldást jelenthetett a résztvevők számára. Új jelenség volt a Konferenciai Megafon — mint a diákhumor egészséges megnyilvánulása.

D. Dr. Pröhle Károly előadása a soproni Frankenburg Irodalmi Körben: „A naturalizmus mint világnézet.“

Február hó 2-án Dr. Pröhle Károly tartott előadást a Frankenburgi irodalmi kör előadás-sorozata keretében. A szépszámú hallgatóság sorában ott láttuk mindazokat, akik igazi érték után törekszenek, mert Pröhle professzor úr előadása nagy érték volt mindazok számára, akik ebben jó s balsors-hullámverte világban biztos bázist keresnek világnézetük számára. A naturalizmus, mint világnézet igaz ugyan, hogy letűnt a szellemi Európa egéről, de a világháború mindent felforgató s az egész világot megrázó kataklizmája nyomán fellendülő vallásos élet mellett új erőre kapott. Különösen azért, — misszionáriusok bizonyág tétele szerint is — mert a világ összes népeinél szociális mozgalmakkal találkozunk. A szocializmusnak eddig elvi alapja a naturalizmus. Az előadó rámutatott arra, hogy a naturalizmus minden formája: naiv, öntudatos, elméleti és gyakorlati naturalizmus a természettudomány eredményein épül fel. Bátran veti fel a kérdést: a természettudományra támaszkodva igaza van-e a naturalizmusnak. Az atomizmus, mechanizmus és evolúcionizmus elvein felépülő antropologia helyes-e? Nem! Mert a szellem olyan plusz az emberben, melynek funkcióját nem lehet elektromos kísérletekkel magyarázni. Ha ez igaz volna: Kant véletlenül írta volna meg a «tisza ész kritikáját». Kultúrállamokat vizsgálva ugyancsak azt látjuk, hogy ha a naturalizmusnak igaza van, akkor a kultúrának semmi értéke sincs számunkra, mert az élet nehezebb ma, mint volt a barlangban. «Ha az embert vallás-erkölcsi célok nem vezették, akkor kár volt elhagyni a barlangot és az erdőt.»

Kellemes meglepetések.

Mihalovits Samuné nagytiszteletű asszony kellemes ajándékkal lepte meg a dunáninneni kerülethől való theologusokat. Egy jókora csomagot küldött ugyanis számunkra a Theologusok Otthonába telve jóféle «hazaival». Ugy, hogy a kevészámú dunáninneniek

még a többi társaikat is vendégül láthatják az örvendetes elköltésnél. S így mind maguk, mind vendégeik nevében ezúton is igen hálásan köszönik meg a szeretetteljes megemlékezést s kérik az Urat, adjon helyette ezerszerannyit! — A másik meglepetést az *özdi evangélikus uriaszonyok* rendezték 11 kilogramos csomagjukkal. Ezt már egy kisebb fajta szeretetvendégség keretében fogyasztották el nagy örvendezéssel a «künnlakókkal» bővült Otthonlakók s utána, hogy szellemileg is növekedjenek, «az örvendezés» kérdéséről folytattak igen élénk eszmecserét. A témát így is meg lehetne formulálni: «A theologus és a farsang.» Nagy hálával mondanak köszönetet a jelenvoltak valamennyien az özdi «édesanyák» gondoskodó szeretetének. Az Úr Lelke ajándékozza meg őket is gazdagon az ő kegyelmével!

Az Theologus Otthon új szeniora.

Az állásától megvált Zászkaliczky Pál senior helyére, ki febr. 11-én személyesen is elbúcsuzott az ifjúságtól, a Theol. Otthon Felügyelő Bizottsága Eröss Sándor IV. éves theologust bízta meg a szeniori tisztség betöltésével. Proklamációját az egész ifjúság egyértelmű lelkes ovációval fogadta. Működésére ezúton is gazdag áldást kívánunk!

Életmentési kitüntetést kapott egy theologus „öregcserkész“.

Febr. 15-én adta át a 67. sz. «Deákúti» cserkészcsapat gyűlésén a parancsnokság *Farkas Lajos* öreg cserkésznek a Magyar Cserkész Szövetség életmentési kitüntetését többszöri életmentéséért. A gyűlésen megjelent Martini Róbert vármegyei elnök és Dr. Deák János egyet. tanár, az önállósodó «öreg raj» parancsnoka. Üdvözlő szavaikban kiemelték az életmentés fenségét tényét. Lelket menteni, életet visszaadni szent munka, a teremtéshez hasonló nagyszerű cselekedet. A cserkész feladata testet is, lelket is menteni Isten számára!

B. G.

Az autonóm magyar evang. gyülekezetek küzdelme a Felvidéken.

Az 1919-i egyházjogi forradalommal csinált tót egyházi szervezettel és a mögötte álló cseh-tót állami hatalommal szemben *Komárom* és *Somorja* autonóm ev. gyülekezetei 11 éve állják egy kibeszélhetetlenül finom és demokratikus írtóháborúban az élethalálharcot a mi ősi egyházi autonómiánkért és az egyházi jogfolytonosságért. Erről a harcról mi talán nem is tudunk, vagy nem is vesszük tudomásul! Pedig eltekintve attól, hogy a mi ev. egyházunk sohse ismerte el a «de nobis sine nobis» elvet, ez a harc az *egyházi autonómiáért és így a régi alkotmány alapján való önállóságért egyúttal a magyar kisebbség jogainak kérdésévé is lett odaát*. Mert egy szemtanú szomorú híradása szerint az 1919-i egyházjogi forradalomkor a tót egyházi szervezetbe belépett magyar gyülekezetek előbb-utóbb megszűnnek magyarok maradni. A «szlovenszko»-i 30—32.000-nyi magyar ág. h. evangélikus számára — ha élni akarnak — csak a két autonóm egyházközség jöhet számba. (Amint ezt egyesek már látják is, de mindjobban látniok kell azt is, hogy talán már is — késő...) Ezek ma is magyar hittankönyveket használnak, ami az iskola lélekpusztító, tendenciozusan ferdítő munkájával szemben óriási jelentőségű (különösen az egyháztörténetben a *történet*). Itt nemcsak öntudatos evangélikusok, de öntudatos magyarok is maradnak a diákok.

Luther Márton sekrestye-imádsága.

Ur Isten! Te engem az egyházban episzkopusszá és lelkipásztorrá tettél. Te látod, mennyire alkalmatlan vagyok ilyen nagy és súlyos hivatal igaz betöltésére, hiszen ha tanácsod nélkül

járok, mindent csak elrontok. Hozzád kiáltok azért. Szívem és szám a Te rendelkezésedre bocsátom, neked adom át, hogy taníthassam népedet és tanuljak magam is mindig, foglalatostokodjam a Te igédben és forgassam azt szorgalmasan az én elmémben. Használj fel engem, mint eszközödet! Ha magamra maradok, teljességgel elrontok mindent, azért én drága Uram, csak el ne hagyj engem! Amen.

Syncretizmus az elemiben.

No nem olyan veszélyes, csak az egyik segédlelkész kollégánk írja a következőket: «Megszerveztük a vasárnapi iskolát, amely teljesen egyéni. Énekelünk, imádkozunk, vallásos történeteket olvasunk a Bibliából, szavalunk s közben *játszunk* is egy kicsit. (Ez kell az apró magyarnak!) Olykor-olykor a mamák is megjelennek, de nem üres kézzel, hanem gyümölcsöt, süteményt stb.-t hoznak. Így nem is csoda, hogy ha a jelenlévő gyerekek egyharmada másvallású. A más vallásúak nagyon sajnálják, hogy nem evangélikusok. Nem egyszer így köszönnek az utcán a katolikus gyerekek: «*Dicsértessék az Erős Várunk!*»

Hír a külmiszióból.

A Suomen Lähetyksenra elnökétől Matti Tarkanenn finn esperes úrtól levelet kaptunk, amelyben kifejezi nagy örömét az ifjúság külmisziói buzgalma felett, s kér bennünket, hogy a «mi evangélistánk»-felől való bővebb felvilágosításokért forduljunk Aatu Yärvnien missziónáriushoz Kurino Kuru Tsu-meb, Délnyugat Afrikába. Küldött ezen kívül fényképeket is missziói területükről: egy orambo néger törzsfőnöknek, meg a feleségének, egy törzsnek, egy evangélista képző szemináriumnak, a msisziónáris házának fényképét s egy-két képet a japáni munkaterületükről, amelyet a «Diapositiv Rt.» (?) azonnal gondjaiba vett.

Az „Új magyar föld“.

Sokan csak a *veszélyeit* látják annak, ha az ifjúság elszakad az előző nemzedék gondolkozásmódjától, elfordul a megrágyva szájába adott élettől és maga akar gondolkodni, eledelőt maga akarja leszakítani az élet fájáról. Sokan destrukciónak is gondolják és nevezik — pedig ennél egészségesebb és örvendetesebb jelenség nem is lehet egy ifjúság életében. Hát destrukció az, ha a kisgyermek a maga lábán akar járni, mikor eljött az ideje, ha rágni akar, mikor kibújt a foga?

Es hogy mennyire egészséges, életől duzzadó a magyar ifjúságnak ez az önálló megmozdulása, azt újabb sűrűn teleírt száz oldalon mutatta be Bartha Miklós Társaság röpiratának az «Új magyar föld»-nek második száma. Minden cikkben bátor hang, új, megvilágítások és nemcsak kritika, kritika, mint amivel állandóan vádolják az önállóan gondolkodó ifjúságot, hanem új utak, új eszközök megmutatása is és őszinte keresése annak, hogy *mi való nekünk*. Mi illik bele a mi viszonyaink közé, mit lehet idehaza fejleszteni idegen import helyett, hogyan termelhetjük ki sajátos, magyar népi erőinket, hogyan oldhatjuk meg az átkozott ellentéteket, hidálhatjuk át a régi-régi szakadékokat és teremthetünk igazán, szívvel-lélekkel egységes, erős magyar *nemzetet*.

Az első cikk (Dr. Asztalos Miklós tollából) mindjárt az ifjú nemzedék új arcát mutatja be. Nagyon jelentős mondata: «A handabandázások ideje elmúlt; ma már csak a polgári hivatás *komoly* betöltése, kulturális, szociális, eredményes munka, fáradságosan szerzett, termést is hozó ismeret-tömeg jelent olyan erkölcsi tőkét, mely feljogosít a közpályák felé való gravitálásra.» Egy pár vonás az új arcról: «A mai ifjúság nyitott szemmel figyel minden *szociális problémát*, de senki sincs, aki ma összetévesztené a szocializmust a szocialdemokrata párttal.» «Az elszakított területek ifjúsága egész helyesen azon van, hogy fejlessze a *magyarság sajátos kulturáját*, amellet ismerje meg a körülötte élő faj kultu-

ráját, de a sajátját is ismertesse meg azzal. A faji kulturák kölcsönös megismeréséből származó emberi egymást megbecsülés lehet csupán az egymás mellett élő és politikailag egymástól elvadtított fajok békés együttélésének az alapja.» «A *kisebbségi elv* becsületes keresztülvitelének hirdetésében és kivívásában a magyar fajra európai misszió vár.» «Mersze van az ifjúságnak maga között önálló és a jelszavakkal ellentétes véleményt alkotni a forradalom eszmeköréről, a zsidó problémáról, a germán kérdésről, a gazdasági, kulturális, társadalmi élet ezer problémájáról.»

Több cikk foglalkozik a *magyarság keleteurópai hivatásával* (Dr. Pogány Béla, Dr. Szász Béla, Duka Zólyomi Norbert). Azzal a gondolattal, amely egyszer már kormányzói ajkról is hirdettetett, de hamarosan lefojtották a napi politika mérges gázai. Az ifjúság szerint: A magyar jövő dogmatikus életparancsa, hogy a magyarság ne kapja, hanem adja a kulturát. Ma még *csak Kelet-Európa* az a terület, ahol a világ «Drang nach Osten» áramlatán jövőt nem építenek. Kelet-Európa az a kivételes terület, ahol a ránehezülő «Drang nach Osten» áramlat unionista gondolatban nem transformálódhatott, de ahol mindezeig nem alakulhatott ki az az «összefoglaló gondolat», a melyre Kelet-Európa népeinek halaszthatatlanul szüksége van. Ez a koncepció: a *Kelet-Európai Kultur Unio* lenne, a germánok és szlávok által elnyomott keleti népek sorstestvérsége. Ennek lenne Parlamentje, ebben kulturális, gazdasági, szociális, munkaügyi bizottság stb.

Több érdekes gazdasági és szociális kérdés (szövetkezetek), az öregcserkészet, irodalmi kérdések felvetésén, sőt a bajtársi egyesületek «Táborozási ügyrend»-jéből közölt *igen tanulságos* részleten kívül nagyon érdekes még Kodolányi cikke «Az ifjúság és a munkások» címen, ahol azt a régi nehéz problémát veszi elő, hogy az egyetemek majdnem kizárólagosan a «középosztály» fiai számára (mindenféle kedvezmények stb.) vannak és a munkás,

paraszt osztályból alig tud bejutni valaki, mintha csak egy sűrű nyílású rostán kellene átbújni és ha mégis átbújik, ez az átbújás egyszersmind az osztályától való gyökeres elszakadást is jelenti. (Lásd u. ezt: Prot. Szemle, 1924-i évf. 4., 7. és 8. számában Karácsony Sándor: Népoktatási reform stb. című cikkében.)

Szép dokumentuma ez a röpirat a megmozdult magyar intelligens ifjúsági léleknek. A versek közt (talán az egy Illyés Gyuláét kivéve) nem találunk olyan öserejű tehetségre vallót, amely szintén oly erőktől és fejlődési lehetőségektől duzzadt volna, mint a röpirat sok más gondolata. Azt hiszem, a mi Bakó Józsefünk hiányzik innét.

Végül még csak annyit: mindez igen szép. Építő és munkáló akarat, amely emberekkel akar építeni, de hol vannak azok az emberek, akik téglái tudnak lenni a jövőndő erős várának? És itt jön a mi hivatásunk, hogy mire a mi életünk elégett a világitásban, kezünk könyökig, lábunk térdig kopott a munkában, legyen anyag az építéshez. Olyan anyag, amely nem a máért, se a holnapért él, hanem az örökévalóságért, hogy akkor már ne emberek, hanem maga az Ur kezdje az építést, mert ha «az Ur nem építi a házat, hiába dolgoznak azon annak építői.» (127. Zsolt. 1.) F. Z.

Turóczy Zoltán: Én azonban és az én házam az Úrnak szolgálunk!

Alig két ívre terjedő füzet s a gondolatoknak mégis mily gazdagsága! Már az első pár sor valami csodálatos erővel ragadja meg s viszi magával az olvasót. Ugy érzi, mintha minden szavát, betűjét, csak neki írták volna. Mély élettapasztalatról s az emberi lélek legrejtettebb érzéseinek ismeretéről tanuskodik ez.

— Alapgondolatát teljesebb megvilágítás céljából három részre osztva, szól a *bibliás ember* nemzet-, egyház- és családmentő munkájáról. — Az első részben Józsué fönt idézett nagyjelentőségű szavainak megvilágítására a történelmet, a józan észet s a bibliát hívja tanúul. Ugyanezt nemzetünkre vo-

nalkoztatva oly erővel kiáltja felénk a fájó magyar lélek szavait, hogy kezünk önkénytelenül is imádságra kulcsolódik. A második részben pár szóval a magyar ev. egyház nehéz helyzetét ismerteti. Azokat a súlyos kereszteteket, melyek reá nehezednek. De felmutatja hithű őseink példáját és lángoló betűkkel rajzolja meg a bibliás ember egyházmentő tevékenységének útját. Végül a mű harmadik részében a bibliás ember *családmentő* tevékenységével foglalkozik. A legtöbbet és a legnagyobb odaadással, mert hiszen a *bibliolvasó család* biztos alapján épülhet fel szilárdan az egyházi és nemzeti élet is. Mély megértéssel szól azokról a veszedelmekről, melyek ma a családi élet boldogságát veszélyeztetik és utal ennek egyedüli elhárító eszközére: a bibliára. Sorra veszi azokat a kifogásokat, amelyekkel ez ellen az emberek mások és önmaguk előtt védekezni szoktak. Felfed minden leplet és bemutatja a bűnös embert a maga igazi mívoltában. Végül Zakeus példájában kiáltja felénk Jézus sürgető szavait: «*Hamar szállj alá, mert ma nekem a te házádnál kell maradnom!*» Köszönjük a Szerzőnek ezt a drága ajándékot s azt kívánjuk, hogy ne legyen evangélikus család, hol Turóczy nagytiszteletű úr üzenetét ne olvassák, hadd váljék valóra sok embernél az, amit a szerző a biblia szavaival fejez ki munkája végén: «*Es sietve leszálla és örömmel fogadá őt.*» Weiszer Elek.

Temetési beszédek.

64 o. Bpt. 1929. Harminc ref. lelkipásztor közreműködésével szerkesztette és adta ki Incze Gábor. Rövid, kétoldalas evangéliumi vizsgálásokat tartalmaz. Református lelkész testvéreink nagy haszonnal forgathatják. Kapható a kiadónál. Ára 3 P.

Szerkesztésért és kiadásért felelős: *vitéz Sréter Ferenc.*

Nyomatott Székely és Társa könyvnyomdájában, Sopronban, Várkerület 66.

Kiadóhivatali közlemények:

Az „Emmaus Felé . . .“ pénztárába a következő önkéntes adományok érkeztek: Trauschenfels Elza Remetekertváros, Mihalovits Samu Bér 1—1 P. Szarvasi Prot. Nőszövetség, N. N. 0:50—0:50 P.

Előfizetési díjat beküldték: 10 P-t küldött: Fenyves E. Mencshely. 8—8 P-t: Galáth György, Medgyesháza, Miklóssy Endre, Sopron. 7:50—7:50 P-t: Herrmann Miksa, Budapest, ifj. Jánossy L., Komárom, Stelczer M., Győr, Ott Béla, Tatabánya, Drenyovszky J., Kispeszt. 6 P-t: özv. Kacsay J.-né, Beled. 5—5 P-t: D. Dr. Pröhle K., Sopron, Payr Sándor, Sopron, Egyet. Egyh. Pénztár, Budapest, br. Prónay D. Acsa, Dr. Mikó T., Szil, Pathó J., Mihályi, Schrenk Z., Pusztaszentlászló, Bottyánszky J., Szentés, Dr. Szlávik M., Budapest, Zundel F., Sopron, Rác S., Meszlen, Ev. gyülekezet, Bezi, Maurer L., Székesfehérvár, Dr. Berzsényi J., Kemenessömjén, Horváth S. Csabdi, Túröczy Z., Győr, Kirchner R., Sámsonháza, Melecz B., Szentés, Mészáros S., Beled, Gerencsér Z., Nemescsó, Brózik K., Tiszaföldvár, Karner L., Nagykanizsa, Ev. Lelk. Hivatal, Csikvánd, Bojsza F., Vönöck, Csuka B., Nagykanizsa, Kiss S., Nagybarátfalu, Korim K., Szarvas, Engelleiter B., Nagykanizsa, Salfer K., Pestszentlőrinc, özv. Schád B.-né, Kőszeg, Hulvey J., Kiskőrös, Kirner G., Békéscsaba, Dr. Ajtay B., Répcelak, Rätz S., Bikács, Kován-Murányi Gy., Kecskemét, Mihalovits S., Bér, Sikos K., Kispécz, Havasi D., Pápa, Szelényi J., Szarvas, Limbacher Z., Kisterenye, Jánossy G., Szombathely, Ittész M., Győr, Wenk K., Hegyeshalom, Sikter A., Soltvadkert, Hessler S., Sopron, Zászkaliczky P., Békéscsaba, Vidovszky K., Budapest, Fuchs J.,

Gindlicsalád, Dr. Schindler A., Sopron, Mórutz S., Sopron, Dr. Gunesch K., Budapest. 4:60 P-t: Sárközy S., Balassagyarmat. 4:50 P-t: Kovács J., Lovászpatona, Kiss D. Nagysitke. 4 P-t: Baráth P., Sopron, Chalupka A., Győr. 3 P-t: özv. Ritzinger L.-né, Gérce, özv. Fábry J.-né, Ecseg, Szabó J., Debrecen, Beyer P., Sopron, Bálint Gy., Mihályi, Gömörly E., Sopron. Farády M., Sopron. 2:50 P-t: Sokoray M., Szombathely, Nervetti I., Ujpest, Szabó L., Rákosliget, Nagy Margit, Farád, Szekeres S., Bőnyrétafal, Somogyi M., Budakalász, Weil J. Kölesd, Asbóth Gy., Szeged, Csillag F., Csögle, Csaby J., Celldömölk, Vincze L., Szergény, Pongrácz D., Homokbödöge, vitéz Raics K., Budapest, Dedinszky Gy., Ipolyvecze, Kendei Kirchnopf Gy., Budapest, Barth I., Budapest, Jagyugy P., Budapest, Jagyugy P., Sopron, Takács Elek, Homokbödöge, Prot. Nőszövetség, Szarvas, Czippott Géza, Szombathely, v. Pataky S., Beled, Bőjthős L., Vadosfa, Egyházy J., Vadosfa, Nagy L., Szentantalfa, Römer I., Szarvas, Frank K., Csikóstóttós, Lágler B., Körmen, Rác E., Sopron, Pankuch P., Sopron, Kiss Gy., Sopron. 2 P-t: Paaczig H., Budapest, Novák E., Blatniczky P., Pölöskey M., Mesterházy S., Lengyel A., Medvegy M., Schád O., Weiszler E., Stark J., Danielis I., Sopron. 1:60 P-t: Szontágh S., Sopron. 1:50 P-t: Czéh Ö., Mohácsy L., Fuchs P., Ulreich L., Milán J., Sopron. 1 P-t: Németh Z., Ruttkay-Miklián G., Moravcsik S., Terényi P., Bahil J., Tóth J. Ladila Gy., Varsányi G., Oncsik J., Korom E. 0:60 P-t: Palkovics I., Sopron. 0:50 P-t: Gerhát S., Bóhm J., Szlany J., Kovács Gy., Sopron.

Hálás köszönettel nyugtázzuk az adományokat és előfizetéseket. *Szeretettel kérünk mindenkit, aki a múlt évre előfizetési díjjal hátralékban van, hogy sürgősen sziveskedjék azt letörleszteni.* Szíves elnézésüket kérjük, ha a jövő hó közepén súlyos anyagi terheink következtében *postai megbízás útján fogjuk bekérni e hátralékokat mindazoktól, akik — előnyt adva a befizetés kényelmesebb módjának — addig nem küldik meg a kiadóhivatalnak.*

Figyelem! Múlt számunkban közzétett hirdetésünkre többen az *I. évfolyam 1. számát* kérték. Ebből azonban, sajnos egyetlen példánnyal sem rendelkezünk. (Aki nem kapta meg, azok előfizetését egy hónappal készséggel meghosszabbítjuk).

Új előfizetőink máris oly nagy számmal vannak, hogy a *II. évfolyam 1. (januári) számát* nem tudjuk valamennyiöknek megküldeni. Kérjük azokat, akik igényt tartanak rá (a „Nagy Káté” közlése csak a februári számban kezdődik!), hogy sziveskedjenek ezt egy levelező lapon vagy a postautalványán szelvényen jelezni s az igénylés sorrendjében — míg a készlet tart — készséggel fogjuk megküldeni.

Kérjük előfizetőinket, hogy az előfizetési díjak havonkénti nyugtázását a lapban sziveskedjenek figyelemmel kísérni és az *esetleges reklamációkat azonnal eszközölni*, mert az utólagos reklamációk igen nagy nehézséget okoznak.

